

Még egyszer a színpadpadlóról

Előző számunkban A világot jelentő deszkák – a színpadpadlóról címmel megjelent összeállításunk nagy érdeklődést váltott ki a színházi műszaki vezetők körében. A téma jelentősége többeket indított arra, hogy írásban is elküldjék gondolataikat a problémáról.

Helyreigazítás

Többek véleménye és a hosszú évek gyakorlati tapasztalatai alapján állítottuk össze a cikk klasszikus színpadpadló-szerkezetéről és fektetésének technológiájáról írt fejezetét. Azonban kimaradt összeállításunkból, hogy a színpadpadló-fektetés technológiáját már több évvel ezelőtt Schmidt János színháztechnikai szakértő – egy technológiai utasításban – elsőként foglalta össze. Ez alapján készültek a padlófektetések az utóbbi évek színpadfelújításainál. Schmidt János technológiai utasításának egyes részleteit a padlófektető szakcégek tovább finomították gyakorlati tapasztalataikkal. Ma már a klasszikus színpadpadló fektetésének technológiája általánosan ismert, elismert és széles körben alkalmazottá vált, így került be cikkünkbe.

-SZJI-

„Konzervatív” színpadpadló

A SZÍNPAD 2016. júniusi számában elgondolkozott cikk jelent meg a színpadpadló témakörében, érdekes gondolatokkal, de többnyire panaszos felhangokkal. A legkülönbözőbb színházak műszaki gazdái sok hasonló üzemelési gonddal, pénziánnyal, vízzel, leginkább a színpad túlterheléséből adódó problémákkal küszködnek, és próbálkoznak megoldási javaslatokkal. Nem vagyok birtokában a bölcsek kövének, ezért én is csak leírom az Operaházban folytatott gyakorlatot, annak tapasztalatait, majd végül megpróbálom más szempontokból is elemezni a helyzetet. Némileg konzervatív szemlélettel, mert az Operaházban 10-20 éves darabok is folyamatosan színre kerülnek – a legrégebbi (Bohémélet) 1937-ből származik.

Az Operaház színpada közel 700 négyzetméteres. Szerencsére csaknem a teljes felületén alulról is jól szellőzött. Az épület 100 éves évfordulójára került be új NDK gyártmányú színpadgépezet, erős, stabil acélszerkezet, amire a fa színpadpadló alsó része csavarozással rögzül. 1984-ben – már csak a beruházási, valamint a jövőbeni üzemelési költségekre tekintettel is az országban először kétrétegű fapadlót építettünk be. Az alsó, 2”-os rész nem borovi fenyő (!), hanem annál jóval olcsóbb fenyőanyag, viszont második, felső réteggént kapott egy 1”-os borovifenyő-borítást. Az alsó rész csere nélkül adja a teherbírást a mai napig is, így csak a felső réteget kell megfelelően karbantartani, szükség esetén cserélni. Amennyiben csak egy 2” anyagot csiszolnánk időnként, az vékonyod-

va néhány év alatt már nem lenne megfelelően teherbíró, és a teljes csere is drágább, nehezebb lenne, nem beszélve a bontás után már nehezebben hasznosítható borovi anyagról.

A felső rész tudja, amit színházilag tudnia kell. Ami az Operaház esetében nem kevés. A színpad ugyanis sok mozgó elemet tartalmaz (6 db 12×3 méteres nagy, 10 db 3×3 méteres kisebb süllyedőt), mindezek a nézőtér irányába ferde is állíthatók. A nagy süllyedőbe pedig 30 (!) db alulról nyitható, különböző méretű személysüllyedő nyílás van beépítve. Egyik nyílás vagy a mozgó részek széle sincs kemény fával védve, de eddig ez nem okozott gondot. A felső rész aszimmetrikus nütos kialakítású, nütban szögelve, a nüt a középvonalnál lejjebb van, így több csiszolást is kibír. Tulajdonképpen egy teljesen hagyományos, egyszerű szerkezet.

Két kisebb problémát kellett megoldani. A hátsó színpadon van egy több tonna súlyú színpadkocsi (12×12 m) beépített forgóval. Ez csak előre-hátra mozog. A meghajtó dörzskerekek nyomvonalába a színpad padlójába keményfa-betétek kerültek. Másik dolog az ország első táncegyüttesének lábaival kapcsolatos: a mozgatható színpadrészek közötti óhatatlan hézagokat első időben úgy tüntettük el, hogy valamennyit letakartuk vékony bádoglemezzel, arra került a szokásos balettszőnyeg. Később vettünk egy speciális balettpadlót is, ami 2 cm vastag, gumibetétes fapadló. Ez alternatív megoldás, mindig szervezés kérdése, mert csak süllyedő mozgás nélküli, speciálisan tervezett díszletek esetén használható, esetenként csak kisebb felületen, vagy marad a bádogos megoldás.

BORSA MIKLÓS

A színpadpadló mint állatorvosi ló

A színpadpadló (tönkremenetele) csak jelkép, mutatva, hogy színházainkban jó néhány dolgot meg kellene gondolni, irányt kellene választani. Mert az eszközök, a látvány egyre hangsúlyosabb volta éppen a művészi hatást csökkenti. (Kedvencem, Boros Misi zongorázik tízezer embernek egy sportcsarnokban, akik vagy a nagy kivetítőn nézik, vagy a mobiljukon. Olyan műveket ad elő, melyek maximum nagyobb kastélyok termeire íródtak, a hallgatók személyes közelségével számolva. A hangosítás bizonyára tökéletes, mégis, a művészet valahol a levegőben elszállt. Viszont a jegybevételre nem lehet panasz).

A magyar színházak döntő többsége reper-toárt játszik, annak minden következményével.

(Általában este 7 órai előadáskezdés, másnap délelőtt a következő bemutató próbája). Természetes, hogy a mai, felgyorsultan változó világban a színházak működése is módosul. Egyre gyakoribb a nem a színházhoz tartozó vendégrendező és díszlettervező (többnyire világhírűek, ami nem kunszt az internet korában...), akiket nem érint, érdekel az adott színház működtetése, illetve csak addig, amíg a bemutató után meghajolnak a függöny előtt. Így jönnek létre azok az előadások, melyek előkészítése a színház működési ritmusának megzavarásával jár, a jóval hosszabb, esetleg éjszakai munkát is igénylő építés-bontás, világításbeállítás miatt, gátolva ezzel a további produkciók próbalehetőségeit, sőt maguk alatt vágva a fát, az adott darab gyakoribb színre kerülését is. (Az utóbbira számos példát tudnék felsorolni).

Ekkor és itt merül fel az adott színház művészeti, gazdasági és műszaki vezetésének felelőssége. Mindent meg szabad engedni? Minden költséget vállalni kell? Szabad a műszaki munkatársakat a törvények megszabta kereteken túl is dolgoztatni? A színház vezetőinek felelőssége, hogy minden szempontot megvizsgálva egyáltalán megengedjenek-e egy produkciót színre vinni színházukban, vagy felkérni az alkotókat módosításokra. Esetleg elköszönni tőlük. Mert hogy a díszlet súlya a színpadpadlót összetöri, a víz elrohasztja, az építés-bontás ideje a repertoár működést akadályozza, a sok túlórát ki kell fizetni. Ráadásul mindezt előre lehet tudni!

A kérdés megválaszolása mégsem egyszerű. Művészi oldalról legkevésbé. Az elmúlt évtizedek technikai fejlődése a nézők látványigényeit magasra emelte. A színház megpróbál ennek utánamenni, de lehet-e a plázamozik és a plazmatévék színes, bravúros, akár egy hónapon át javígtatott, számítógépen hónapokig módosított világával konkurálni? Egyértelmű nem a válasz.

A megoldást a színház egyedülálló élő adása irányában kell keresni, és nem a vasdíszletek tonnányi súlyában, vagy a szereplők látványos bőrig áztatásában. Saját tapasztalat, hogy azok az effektek, melyek három évtizede még nyílt színi tapsot idéztek elő, ma már alig jelentenek valamit. Sokkal fontosabb az „emberi lépték”. Amikor a színész, énekes, táncos közvetlen kisu-gárgzását érezni, amikor egy levegőt szívok vele, amikor velük együtt vagyok fáradt vagy boldog. Amikor a látvány, a színpadi környezet csak arra szolgál, hogy az ember legyen a főszereplő.

BORSA MIKLÓS